

גיו, הלוי אלץ היהווי

שאלת דרכי הכניסה לעם ישראל עולה במרחב הציבורי מדי זמן, לאורך הדורות וגם בדורינו עם העליה הגדולה לישראל על ידי מי שאינם אינה יהודיה. מגילת רות היא אחת מהמקורות העיקריים לנושא זה. דף זה מיועד ללימוד בשבועיים הקרובים. השיעור של הרב עמית ביום ה' שלאחר שבועות יעסוק במחלוקת הגיור שעלתה לכותרות באחרונה.

בדף זה ישנם לקט מקורות אשר עוסקים בנושא זה. נסו על פי מקורות אלו, לאתר את השאלות הבאות:

↔ מה חלקיו השונים של תהליך הגיור. מה התפקיד של כל חלק. איזה חלק נתפס מהותי ואיזה חלק נתפס כמשני.

↔ מה ההגדרה של גיור. למה נכנסים.

↔ מה המוטיבציה בגיור

עיקר הדיון הוא סביב סוגיית התלמוד בתלמוד הבבלי מסכת יבמות דפים מ"ו עמוד א' - מ"ז עמוד ב'. הסוגיה מחולקת לכמה חלקים. אפשר לבחור לא ללמוד את כל החלקים.

חלקי הסוגיה:

מז עמוד א – מז עמוד א		החלקים השונים של תהליך הגיור. מי שרוצה יכול ללמוד רק את התחלת הסוגיה
מז עמוד א [אות א בשטנזייץ]		הצד הציבורי בגיור, תפקידו של בית הדין.
מז עמוד א- מז עמוד ב		המוטיבציות הכשרות והפסולות לגיור, קבלת עול מצוות.

↔ | מושג הגרות במקרא

עיינו דרך הקונקורנציה בשימוש במושג 'גר' בתורה.

מה פירושו של מושג זה? מדוע לדעתכם חל השינוי בין השימוש המקראי במושג זה ובין השימוש החז"לי והמודרני?

↔ | אברהם אבינו רות המואביה ומעמד הר סיני.

סוגיית הגמרא לומדת את נושא הגרות משני סיפורים מקראיים- סיפור רות המואביה ומעמד הר סיני מלבד זאת קיים המדרש על אברהם אבינו.

עיינו באבות דרבי נתן- מה ניתן ללמוד מאברהם אבינו. מדוע הוא לא משמש כדגם?

<p>מסכת אבות פרק א' משנה י"ב: הוי אבות לרבי נתן, פרק י"ב: מקרבן לתורה כיצד מלמד שיהא מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אדם מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כדרך אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. שהיה אברהם אבינו מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה. ולא אברהם לבד עשה כן אלא אף שרה שנאמר ויקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן. והלא כל באי עולם אינם יכולין לבראות אפילו יתוש אחד ומה תלמוד לומר ואת הנפש אשר עשו בחרן מלמד שהעלה עליהם הקב"ה כאלו עשו אותם:</p>

|| עיינו בסיפור רות ובמעמד הר סיני (שמות ט). חשבו- מה הדומה והשונה בין הסיפורים

|| מה היחס בין דברי מדרש רבה, ובין המתואר בדברי הגמרא ביבמות?

ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך, מהו אל תפגעי בי, אמרה לה לא תחטא עלי לא תסבין פגעיך מני, לעזבך לשוב מאחריך, מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת כיון ששמעה נעמי כך התחילה סודרת לה הלכות גרים, אמרה לה בתי אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות שלהם, אמרה לה אל אשר תלכי אלך, אמרה לה בתי אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה, אמרה לה באשר תליני אלין, עמך עמי, אלו עונשין ואזהרות, ואלהיך אלהי, שאר מצות.

|| עיינו ברמב"ם - איזה מעמד הוא מדגיש? מדוע?

רמב"ם, משנה תורה, הלכות איסורי ביאה פרק יג

- א | בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבת.
- ב | מילה היתה במצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו, מל אותם משה רבינו שכולם ביטלו ברית מילה במצרים חוץ משבט לוי ועל זה נאמר ובריתך ינצורו.
- ג | וטבילה היתה במדבר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, וקרבת שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ע"י כל ישראל הקריבום.
- ד | וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן, ואם נקבה היא טבילה וקרבת שנאמר ככם כגר, מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן

|| מי שמעוניין, הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרקים יג ויד הם סיכום קל של כל הלכות גרות.

⇐ **גיור ממוטיבציות שונות.**

ישנם שני מקורות נוספים לשאלה מהם מוטיבציות כשרות לגיור ומהם מוטיבציות שאינם כשרות, וכן לשאלה מהו מעמדו של גר אשר נתגייר מסיבות לא כשרות.

1 סיפורי הלל ושמאי - מסכת שבת דף ל"א עמוד א'.

2 'הנטען על השפחה - מסכת יבמות דף כ"ד עמוד ב

|| מה היחסים בין שני הסיפורים?

|| מהן מוטיבציות כשרות ומהן מוטיבציות פסולות?

|| מה היחס בין סוגיית גיור לשם דבר אחר, ובין סוגיית קבלת עול מצוות בגיור. מה מקומם של המצוות בתהליך הגיור?

|| בנוגע לסוגיית התלמוד עיינו בתשובת הרמב"ם. מה היחס בין הסוגיה ובין הרמב"ם. באילו טיעונים משתמש הרמב"ם כדי להכשיר את הגיור?

שו"ת הרמב"ם, תשובה רי"א.

שאלה מה יאמר אדוננו בדבר בחור, שקנה שפחה יפת תואר והיא אצלו בחצרו, והחצר גדולה והוא דר עם אשת אביו ושלש בנותיה הקטנות. נפלו דין ודברים בינו ובין אחיו תבעו (האח) אל השופט ואירעו ביניהם דין ודברים הרבה אחר כך הלשין אחיו אותו אל השופט, שקנה שפחה נוצריה וגיירה [ההלשנה מבוססת על האיסור לעשות עבד ליהודי או לנוצרי] והוא מתיחד עמה, ושאלה השופט, מה היא, אמרה: יהודיה. הציע לה הפשעות [ר"ל להצהיר שהיא מוסלמית] כי אין יהודי רשאי להחזיק עבד מוסלמי, וסרבה ואמרה: אני, יהודיה בת יהודיה אני. החזיר אותה לו השופט ולקחה לביתו ורננה עליו העיר והיא עכשו נשארה בביתו.

האם צריכים בית דין להוציאה מביתו משום יחוד, אע"פ שלא יתיחד עמה, משום שנאמר והייתם נקיים מי"ו ומישראל, או נאמר, משום שאשת אביו עמו בחצר, איננו חייבים להוציאה מאצלו. ואם בית דין צריכים להוציאה, מאיזה טעם תהיה הוצאתה, לפי שלא מצינו שאסרו אלא יחוד פנויה ויחוד בגויה, ומאיזה טעם נאסר ישיבתה בביתו? והאם לה דין יפת תואר אם לאו? יורנו רבינו ושכרו כפול מן השמים.

התשובה: אין לה דין יפת תואר, לפי שזאת נתייחדה בדין תורה, משום שהותר ליקחה לאשה באותה העת, ר"ל בעת הכבוש, כשהיא בגיורתה, מפני שלא דברה תורה אלא כנגד היצר כמו שהותר להם באותה העת לאכול וצריכים בית דין אחר זאת השמועה אשר לא טובה לכפותו להוציאה או ישחררה וישאנה לאשה, אעפ"י שיש בזה כעין עברה, לפי שהנטען על השפחה ונשתחררה אסור לו לישאנה לכתחלה, לפי שכבר פסקנו פעמים אחדות בכגון אלו המקרים, שישחררה וישאנה. ועשינו זאת מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו. וסמכנו על דבריהם עת לעשות לי"י הפרו תורתך. ומסייעין לו לישאנה בעדינות וברוך, ויקבעו לו מועד לישאנה או להוציאה, כמו שעשה עזרא והאלהים יתעלה יתקן קלקולנו, כמו שהבטיח ואמר ואסירה כל בדילך. וכתב משה.

|| מהם החידושים של הרמב"ם? איזה מרכיבים הוא מכניס לדיון, אשר לא קיימים בסוגיית הגמרא?

על תשובתו של הרמב"ם נסמכים פוסקים רבים, אשר באים לדון בגיורים אשר נעשו 'לשם אישות'. מצורפים כמה תשובות אשר פסקו פוסקים שונים בהקשר לגיור, אשר נובעות מהמצבים השונים של העולם המודרני.

אפשר לקרוא תשובה לבחירה, או להשוות בין תשובות שונות. בקלסר המאמרים ישנם כמה מאמרים ותשובות נוספות בנושא זה.

א | הרב בן ציון עוזיאל | פסקי עוזיאל בשאלות הזמן סימן סג | גיור לשם נישואין

י' באלול תש"ד.

יטיב ה' הכתיבה והחתימה, לרישא דעמא. מע"כ הרה"ג, רפאל חיים סבאן יצ"ו. רב ראשי בעיר איסטמבול יע"א. רב נהוראי חמיד נפשאי!

מכתבו מיום ז"ך סיון קראתי באהבה וחיבה, והנני מתכבד לענות לפי קוצר השגתי בעזרת צור ישועתי.

הלכה פסוקה היא זאת, שאין בי"ד נזקקים לקבל גרים שהם עושים זאת לשם השגת מאוים. כן כתב מרן ז"ל: כשיבוא הגר להתגייר בודקים אחריו שמא בגלל ממון שיטול וכו' ואם הוא איש בודקים אחריו שמא נתן עינו באשה יהודית, ואם אשה היא בודקים אחריה שמא עיניה נתנה בבחור ישראל (יו"ד סי' רס"ח סעיף י"ב) אולם בדורנו זה שהפרצה מרובה בנשואי תערובת בדרך אזרחי נאלצים אנו במקרה רבים לגייר את האיש או את האשה כדי להציל מאסור בעל בת אל נכר, את האיש או את האשה מישראל, ולהציל גם את הבנים אשר יולדו להם, שהם אבודים מישראל, וסומכים בזה ע"ד רבינו ומאורינו הרמב"ם ז"ל שכתב: ואף כי הנטען על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, כאשר פסקנו בדברים אלה שישחררנה וישאנה, פסקנו כך מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו, וסמכו על אומרם עת לעשות לה' הפרו תורתך, (תשובת פאר הדור סי' קל"ב).

ואני בעניי כתבתי סמך לתשובה זאת ממ"ש בגמרא בדין יפת תואר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו בני ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר נבלות תמותות (קדושין כ"א, א).

וכן ממ"ש בגמרא דרש עולא מאי דכתיב אל תרשע הרבה, מי שאכל שום וריחו נודף יאכל עוד שום (שבת לא ע"א) ובארתי עוד שאין זה בגדר הלעיטהו לרשע וימות) ב"ק ס"ט). הואיל וישראלית זאת או ישראל זה אינם רוצים

באיסור אלא אדרבא רוצים להציל עצמם מאיסור.

מדברינו אלה בגויה הנשואה לישראל, נלמוד גם למי שבא להתגייר לשם דבר אחר, במכל שכן - הואיל וגם אם נודע שמל לשם דבר אחר הרי זה גר וכדאמרין התם, כולם גרים הם (יבמות כ"ד) וכן פסק הטור: אחד איש שנתגייר לשם אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשם איש, ושנתגייר לשם שלחן מלכים ואחד גרי אריות וחלומות, כולם גרים (טור יו"ד סי' רס"ח).

וכן כתבו הרמב"ם ומרן ז"ל ואפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל הגוים וחוששים לו עד שתתברר צדקתו ואפילו חזר לסורו ועבד עכו"ם, הרי הוא כישראל מומר שקדושיו קדושין. הא למדת דגרות לשם דבר אחר עושה אותו כישראל גמור לענין קידושין ומוציאה אותו מאיסור נשואי בת אל נכר והתחתנות ומבעילות זנות.

וכיון שכן רשאים אנו לעשות עצמנו כהדיוטות ולהזדקק לגרות זאת כדי להציל איש או אשה מישראל מאיסור חמור זה, שהוא נגע ממאיר בבית ישראל ועלול להביא בעקבותיו כליה לעמנו, כנאמר: כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב, לכן מוטב לגייר אותם כדי להציל אותם מאיסור ואת ילדיהם מאבדון מלהשאיר אותם בנשואי תערובת. בכל מקום שיראו הדיינים שאין עצה ואין תושיה להפרישם מאיסור בדרך השפעה ותוכחה. דבר זה מסור לעיני הדיינים, כמ"ש מרן הב"י ז"ל ובלבד שיכוין לבו לשמים, והוא רחום יכפר.

ב | הרב בן שאר ישוב הכהן, תשובה לרב ישראל רוזן

אין לעקוב אחרי המתגיירים

הנני להשיב על שאלותיך, הן במישור המעשי והן במישור העקרוני-הלכתי מעולם לא אמרתי כי ב"סדר קבלת הגרים" בבתי הדין, שיש לוותר על אמירת הגר או הגיורת "הריני מקבל על עצמי לשמור ולעשות ולקיים את כל מצוות התורה כפי שניתנו לעם ישראל, על ידי משה רבנו במעמד הר סיני, כולל מצוות דרבנן". כך נהגתי בעצמי בהיותי דיין ואב"ד שנים רבות. לכן, הכותרת בתקשורת בשמי טועה ומטעה. השמועה אומרת שבתי הדין לגיור מרבים במבחנים לפני הגיור. דבר זה, לדעתי, מיותר ומכשיל, וגם יוצר סכנה של שבירת הבלעדיות של גיור רק בבתי דין הפועלים כהלכה, ויביא חלילה פתיחת שער לרפורמים למיניהם, ואחריתה מי יישורינו. דברתי נגד מנהג כמה בתי דין להרבות בדרישות וחקירות, ולדחות הבאים לפניהם מפעם לפעם אם התשובות אינן מניחות את מי שרוצה שהגיורת תנהג כאישה חרדית או "חרדל"ית", בצורת הלבוש ובשמירת שבת וכשרות בדרגת" מהדרין" וכדומה.

הדגשתי שגם אם חוששים שלא ימלאו אחרי הצהרתם בפועל, עלינו לגיירם כדעת ה"אחיעזר" שציטטת, ובמיוחד לגבי נישואי תערובת שזה מצב של דיעבד. על אחת כמה וכמה כשעלו לארץ ישראל והם וילדיהם כאן מוחזקים בטעות כיהודים. והוסיף ה"אחיעזר": "חזקה דאגב אונסייהו גמרו וקבלו". הכלל הוא שעלינו לנהוג כפי שכתב לענין זה הגר"ב"צ עוזיאל זצ"ל (משפטי עוזיאל יו"ד, סימן יד) בקשר לנישואי תערובת: "גויה זו נשואה כבר לישראל, ובהיכנסה מעתה בברית היהדות תתקרב יותר ויותר אל משפחת בעלה ותורתו. ועוד זאת שבניה הנולדים לה יהיו יהודים גמורים, הרי זה דומה למעשה דהלל שבטוח היה כי סופם שיהיו גרים גמורים, ורשאים ומצווה עליהם לקרבהם ולהכניסם בברית תורת ישראל, ולהוציא נגע התערובת שהוא נגע ממאיר בכרם בית ישראל."

גם הרב עוזיאל דרש קבלת מצוות

והנה עד כמה שעיינתי, מרן הרב עוזיאל זצ"ל לא כתב שאין צורך שיאמרו" שמקבלים עליהם המצוות", אלא כתב רק שצריך להקל ומצווה לגיירם, ובוודאי" לא להרבות עליהם ולא לדקדק אחריהם", כלשון הרמב"ם הידוע. ראה עוד בפסקי עוזיאל (סימן סה), תחת הכותרת "גירות לנשי ובני ישראלים שאינם שומרי דת, הרוצים לגייר נשותיהם הנוכריות עם בניהם". השואל שם כתב: "והנה האנשים האלה אינם פוקרים לגמרי, ואינם רוצים להיבדל מחברתנו

הקדושה ולהיחשב מחוץ לדת ח"ו, ובשם ישראל יכוננו. ולפי הנראה חפצים הם להכניס בניהם תחת כנפי השכינה מלב ונפש."

זה המצב כיום בעולי ברית המועצות לשעבר הנשואים לנוכרי או נוכריה, ובני הנוכרים מיהודי שמבקשים גיור כהלכה.

והנה הרב עוזיאל כתב שם: "גר שמל וטבל, או גירות שטבלה לשם גירות - הרי הם ישראלים גמורים מיד, בין אם מקיימים המצוות או לא, שהרי כל עיקר הגירות הוא להיכנס בבית ישראל וקבלת יחוד ה' וקבלת מצוות תורתנו". ברור מדבריו שגם הוא הצריך שיאמרו בפיהם שמקבלים תורת ישראל ומצוותיה, וכל דבריו הם לענין הקפדה על הביצוע אחר כך שאינו מבטל את הגירות, אם לא שפירש הגר חוץ מדבר אחד. ברור שגם לדעתו לכתחילה ודאי שצריך שיאמר בפיו את הקבלה (וראה גם בדבריו שם, עמוד שס"ב). לכן נראה לי כפי שכתבנו שגם לדעת מרן הרב עוזיאל צריך שיקבלו תורה ומצוות בפיהם, גם אם ידוע לנו וברור שלא יקיימו בפועל.

הצורך לקרב את המעוניינים בגיור

בענין הצורך לקרב הרב עוזיאל אינו יחיד. כך שמעתי מפי מרן הרב הראשי, הגר"א כהנא שפירא שליט"א, שהלכה זו "מסורה למצפונם של הדיינים, ואם כוונתם לשם שמים, וקיבלו הגרים, קבלתם קבלה". המצב כיום שיש לפנינו "תקנת השבים" גדולה, השבים לארץ ישראל והשבים לעם ישראל, ובודאי שמצווה עלינו לקרבם ולסייעם בעבותות אהבה עד כמה שידנו מגעת!

והנה מורי ורבי הרב הראשי מרן הגר"א אונטרמן זצ"ל, כתב דברים) בספרו "שבט מיהודה", שער חמישי, א') שכמעט אפשר לומר שנאמרו ברוח הקודש על זמננו: "יתעוררו עכשיו שאלות גדולות בהלכות גירות הנוגעות למעשה באופן דחוף! בין העולים החדשים שבאים ממדינות שונות ישנם זוגות של נישואי תערובת, וישנם גם ילדים שנולדו מנשים הנוכריות וצריכים לקבלם לדת משה וישראל על ידי גירות כדין תורה. הדחיפות שבדבר היא מפני החשש שכל אלה עלולים להתערב בין הציבור במשך זמן קצר, ולא ידוע מוצאם כלל... בשעת דחק כזו שאי אפשר בשום אופן למנוע שיתערבו עולים גרים בין בני ישראל, יש לגיירם כדין של תורה, כדי להסיר מכשולים ממשפחות ישראל שיתערבו בהן. וכשיראו שלא חזרו לסורם במשך חודש ימים וכדומה, אין להסס יותר."

נעיר כאן שבדרך כלל הביטוי "חזרו לסורם", הכוונה לדת אחרת שהיו בה מקודם, ולא שאינם שומרים מצוות בפועל לתאבון, ומתוך תאוה והרגל. בררתי את הדברים בספרי "חקרי הלכה" (עמודים ק"י-קכ"ב) "בענין גר שחזר לסורו ואינו שומר מצוות", ובהרצאה בכנס לתורה שבעל-פה תשמ"ח. ושם כתבתי כי קבלת המצוות יכולה להתרחש בדיעבד גם אחרי המילה והטבילה, וראיה לדבר מגר קטן. ברור שחלילה אם הגר אומר במפורש שיש מצוות שלא יקיים, חסרה קבלה ואין לגיירו! אבל אם לא אומר במפורש, ואדרבה, אומר שרוצה להיות יהודי באופן כללי ולקבל עליו עול התורה - גירותו גירות.

בדורנו שזכינו לחזות באתחלתא דגאולה וקיבוץ נידחי ישראל, יש לנו לסמוך על ה"אחיעזר", "משפטי עוזיאל" ו"שבט מיהודה" ואמנם לא לוותר על אמירת "קבלת המצוות", אבל לא להתגרות בהם חלילה ולענותם; לא לבדוק אחריהם ולא לשאול שאלות מכשילות.

נזכיר עוד את מה ששמעתי באוזני מפי גיסי המנוח, הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן זצ"ל: "שבארץ ישראל יש לא רק להקל בענין הגירות, אלא מצווה לקרבם ולהשתדל להכניסם תחת כנפי השכינה עד כמה שידנו מגעת. אך לא כך הדבר בחו"ל, שיש לדחותם פעם ופעמיים, ולשדלם שיימנעו מן הגיור עד כמה שידנו מגעת". וכך נהג הלכה למעשה, ובתעודות הגיור שהוציא כתב שהן תקפות רק בארץ ישראל.

נחזור ונסכם: יש לסדר שתמיד יאמר המתגייר או המתגיירת את נוסח" קבלת המצוות", אך אין לאיים עליהם ואין לדחותם, אלא אדרבה: להאיר להם פנים, ולקרבם תחת כנפי השכינה.

